

بررسی دوزبانه بودن منطقه و خوب ادا نکردن کلمات فارسی توسط دانش آموزان در سال تحصیلی ۹۷/۹۸ دبیرستان دوره اول قدر شهرک دیره شهرستان گیلانغرب

بهرام نوری

کارشناس ادبیات فارسی، فرهنگی آموزش و پرورش شهرستان گیلانغرب

چکیده

آموزش و پرورش فرایندی ارتباطی است. پایه های هر ارتباط را زبان تشکیل می دهد. زبان تنها وسیله مؤثر در فرایند آموزش و پرورش است. بدون زبان ارتباطی میان افراد جامعه برقرار نمی شود و بدون ارتباط آموزش و پرورش صورت نمی گیرد و بدون آموزش و پرورش انتقال میراث فرهنگی و تمدن بشری به نسل های بعدی امکان پذیر نیست. آموزش و پرورش خانوادگی به عنوان نخستین مرحله تربیت انسان، در بطن ارتباطات خانوادگی تحقق می پذیرد. دانش آموزان در محیط خانوادگی- اجتماعی خود، زبان خاص خود را فرا می گیرند. زبانی که از بعد جامعه شناختی متنوع بوده و غنای واژگانی و دستوری آنها به ویژگی های فرهنگی و اجتماعی محیط رشد دانش آموزان بستگی دارد. ورود دانش آموزان به دبیرستان دوره اول یک حادثه است. چرا که دبیرستان دوره اول از لحاظ شکل و محتوا متفاوت از خانواده و محیط پیرامونی دانش آموزان است. حال اگر زبان دبیرستان دوره اول نیز از زبان دانش آموز تفاوت زیاد داشته باشد، ابعاد این حادثه گسترده تر و آثار منفی آن در زندگی تحصیلی دانش آموزان بیشتر خواهد بود. هنگام ورود به دبیرستان دوره اول، زبان برای دانش آموزان از یک ارزش صرفاً «عملی» برخوردار است. او ترجیح می دهد تا زمانی که می تواند از زبان خود استفاده کند و اگر لازم باشد برای ارتباط با دوستان و جذب کردن همبازی هایش، زبان مادری خود را به کار برد. بنابراین، انگیزه دانش آموزان در استفاده از زبان، ایجاد ارتباط و یکپارچه شدن با همبازی هایش است. پاسخ این رفتار برقراری رابطه مستقیم با میدان ارتباطی دانش آموزان است. اگر این میدان (زمینه ارتباطی) ستیزهای باشد، در این صورت این انگیزه یا رفتار با مشکل مواجه شده و سبب بروز مشکلات ارتباطی و به دنبال آن ایجاد مانع در پیشرفت تحصیلی و رشد اجتماعی و عاطفی دانش آموزان خواهد شد. اینجانب بهرام نوری فرزند احمد با کد ملی ۳۳۲۰۲۰۰۸۹۵ دارای مدرک کارشناسی ادبیات فارسی در سال تحصیلی ۹۷/۹۸ دبیرستان دوره اول قدر شهرک دیره شهرستان گیلانغرب مشغول به تدریس بودم. همچنین مشکلی را در سال تحصیلی اخیر در کلاس خود دیدم و با دانش آموزی دو زبانه به نام محمد روبرو شدم. بنا بر این در جهت رفع این مشکل فعالیت های درحد توان از او خواستم تا با تلاش خود به موفقیت برسد و او را ترغیب به داشتن دوستان بیشتری نمودم تا از این طریق انگیزه بیشتری برای سخن گفتن و ابراز وجود داشته باشد

کلیدواژگان: دوزبانه، کلمات فارسی، دانش آموزان

مقدمه

اهمیت آموزش دانش آموزان ان به زبان مادری آنان موضوع تحقیقات بسیاری بوده است. در سال ۱۹۲۹ میلادی، «دفتر بین المللی آموزش و پرورش» کنفرانسی در مورد آموزش و پرورش دو زبانه در لوکزامبورگ ترتیب داد که اولین کنفرانس علمی در این زمینه بود. در آن زمان تقریباً منابعی در این زمینه وجود نداشت. در مدت نیم قرن پس از این کنفرانس، کتاب های موجود در زمینه آموزش دو زبانه به بیش از بیست هزار عنوان رسیده است. نتایج کنفرانس لوکزامبورگ بیانگر این امر بود که آموزش به زبانی غیر از زبان مادری- خانوادگی، به رشد ذهنی و حتی رشد شخصیت دانش آموزان آسیب می رساند. یونسکو نیز بارها و با قاطعیت نیاز به ارتقای آموزش به زبان مادری و همچنین حق دانش آموزان را برای برخورداری از آموزش، قطع نظر از زبان او تأکید کرده است.

از نظر روانشناسی، آموزش به زبان مادری سبب درک بهتر مطالب می گردد و پیشرفت شناختی دانش آموزان را تأمین می کند. از نظر اجتماعی سبب جذب راحت تر دانش آموزان در محیط اجتماعی خود می شود و به عنوان یک عنصر اصلی فرهنگی، او را در ارتباط با گذشته فرهنگی خود قرار می دهد. از نظر عاطفی، استفاده از زبان مادری در آموزش دانش آموزان سبب تداوم در استفاده از نمادهای زبان شناختی می شود و بدین ترتیب او را از گسستگی عاطفی ناشی از عدم استفاده از زبان مادری باز داشته، سبب بالا رفتن کمیت و کیفیت ارتباطات درون دبیرستان دوره اول ای و درون کلاسی می شود و دانش آموزان را از ابزار اصلی تفکر یعنی ارتباط، برخوردار می کند. دانش آموزان غیر فارسی زبان در بدو ورود به دبیرستان دوره اول، زبان مادری خود را که در یک فرایند پیچیده و در ارتباط مستقیم با محیط پیرامون خود فرا گرفته است، در برنامه فارسی پیدا نمی کنند. چون سازماندهی محتوا و انتقال برنامه درسی به دانش آموزان بر پایه زبان فارسی است که با مفاهیمی که بر اساس تجارب قبلی دانش آموز به زبان مادری حاصل گردیده است و برای او بار عاطفی نیز دارد، پیوند ندارد. در حالیکه ارتباط غیر رسمی درون دبیرستان دوره اول ای میتواند خارج از کانال ارتباط رسمی به زبان مادری برقرار شود. این چنین گسستگی میان زبان دبیرستان دوره اول و زبان مادری دانش آموزان، ارتباط بر پایه انگیزه فردی را با دشواری مواجه می کند. تعارض بین مدار ارتباطی محیط اجتماعی خانوادگی دانش آموز و مدار ارتباطی رسمی دبیرستان دوره اول هم کیفی است و هم کمی. کیفی است زیرا که دانش آموز غیر فارسی زبان در برابر زبانی قرار می گیرد که حاصل مجموعه، ویژگی های فرهنگ زیستی و خاص او نیست. کمی است زیرا از جنبه ی دستوری، واژگان و آواشناسی برای او نا آشناست. به عبارت دیگر بین زبان دبیرستان دوره اول و زبان دانش آموز شکاف پدید می آید.

بیان مساله:

برخی از محققان ادعا می کنند که برنامه های آموزشی دوزبانه برای دانش آموزان نه تنها مضر نیست، بلکه این برنامه ها اغلب سودمند نیز هستند. با وجود اینکه افراد دوزبانه در استعداد های زبانی با افراد یک زبانه یکسان بودند، اما در پیشرفت تحصیلی به نحو چشمگیری از آنها سبقت می جویند. مطالعات انجام شده در کانادا نشان می دهد که دوزبانه سبب افزایش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می گردد. تمام دانش آموزان ایرانی دارای هر زبان که باشند به محض ورود به دبیرستان دوره اول خود را با زبان رسمی آموزش و پرورش مواجه می بینند. در دبیرستان دوره اول بدون توجه به این که تا چه حد با زبان فارسی آشنایی دارد مجبور می شود به زبان فارسی بخواند. بنویسد. صحبت و حتی مفهوم سازی و فکر کند. وضعیت جدیدی دانش آموز در آن قرار می گیرد تأثیر ویژه ای بر وی می گذارد.

زبان وسیله ای برای برقراری ارتباط اجتماعی است و به فهم منظور دیگران کمک می کند و وسیله مؤثری برای انتقال پیام و منظور به دیگران به شمار می رود. اگر دانش آموزی در پیام رسانی و فهم منظور و پیغام دیگران با مشکل مواجه باشد رشد اجتماعی او به خطر می افتد. به همین ترتیب دانش آموزان دو زبانه که زبان همبازی هایشان متفاوت است دچار مشکلات عاطفی خواهند شد. دانش آموزان دو زبانه ای که در مدارس دانش آموزان عادی قرار می گیرند. به دلیل بیان متفاوت با سایرین یا بیان نامناسب مطالب مورد تمسخر دیگران قرار می گیرند و بی آمد این وضع احساس خشم و افسردگی است. در چنین شرایطی که دانش آموز دو زبانه مورد بی مهری یا بی اعتنائی همسالانش قرار می گیرد، بر خود پنداره ی او تأثیر می گذارد.

افت تحصیلی به نو به ی خود به احساس حقارت، ناامیدی، بی انگیزگی و دلسردی می انجامد. همین ناسازگاری های عاطفی در مراحل بعد مجدداً موجب افزایش وادامه افت تحصیلی خواهد شد. طبق تحقیقاتی که انجام شده پیشرفت تحصیلی دوزبانه ها را بیش دانش آموزان یک زبانه ارزشیابی کرده است. امکان دارد دو زبانی به تضعیف ارتباط بین معلم و شاگرد منجر شود و نه تنها شاگرد بلکه معلم را هم در ناراحتی و شرایط دشواری قرار دهد.

دانش آموزان دوزبانه دوره ی ابتدایی، مخصوصاً در پایه های اول و دوم، به سبب پایین تر بودن مرحله ی رشد و نداشتن تجربه و مفهوم سازه های ساده تر وضعیت تر، ممکن است بیش از سایرین درس معلم را درک نکند.

ازطرفی در صورت نفهمیدن مطلب، این دانش آموزان به دلیل کم رویی و احساس شرم، احتمال کمتری وجود دارد که پرسش خود را مطرح کنند و جوابی حل مشکل خود شوند، نتیجه ی طبیعی افت تحصیلی است.

توصیف وضع موجود:

اینجانب بهرام نوری فرزند احمد با کد ملی ۳۳۲۰۲۰۰۸۹۵ دارای مدرک کارشناسی ادبیات فارسی در سال تحصیلی ۹۷/۹۸ دبیرستان دوره اول قدر شهرک دیره شهرستان گیلانغرب با تعداد ۲۱ نفر دانش آموز که مدرسه ای قدیم ساز و کوچک دارای چهار اتاق و سرویس بهداشتی و امکانات رفاهی و سرویس بهداشتی امکانات رفاهی ضعیف و محروم بودن منطقه دهستان دیره محل زندگی دانش آموز مربوطه مشغول تدریس بودم. در دبیرستان دوره اول قدر دیره در کلاس با دانش آموزی به نام محمد برخورد نمودم که مشکلات زیادی داشت، من جمله: نشناختن رنگ ها، گویش محلی، آشنایی نداشتن با محیط دبیرستان دوره اول، آشنایی نداشتن با جزئیات ریز دبیرستان دوره اول قدر دیره - حتی با دفتر دبیرستان دوره اول قدر دیره و همکاران نیز آشنایی نداشت به دفتر می گفت: حونه به همکاران می گفت: زنی. موقع حضور یافتن همکاران در دفتر می گفت: زنی د حونه چی مکن؟ به بوفه دبیرستان دوره اول قدر دیره می گفت: دکو- می گفت زنی شیک مکن میان د ای حونه چی بن؟ و مشکلات بسیار بیشتری همچون ناسازگاری با بچه ها - اصلاً چیزی به عنوان رنگ بلد نبود و خانواده اش اصلاً ارتباطی با من و دبیرستان دوره اول قدر دیره نداشت و من برایش به اندازه کل دانش آموزان کلاس زحمت کشیدم.

اهداف تحقیق

اهم اهداف تحقیق به شرح زیر است:

- ۱- شناخت علل و عواملی که در دو زبانه بودن و عدم تمرکز و دقت دانش آموز مورد نظر در کلاس مؤثرند. و کوشش در جهت حل مشکلات این دانش آموز
- ۲- توجه به دانش آموز مورد نظر از جانب معلم و جلوگیری از عواقب بعدی این اختلال رفتاری.

۳- کمک به دانش آموز مورد نظر و تلاش برای اجتماعی شدن و کشف استعداد و توانایی های بالقوه آن ها و ایجاد روحیه مشارکت و تعامل اجتماعی در آنان.

اهمیت و ضرورت تحقیق

اهمیت موضوع در این است که ، چون دانش آموزان دوره دبیرستان دوره اول قدر دیره در سنین حساس و بحرانی بلوغ قرار دارند ، اگر این اختلال رفتاری در این مقطع سنی مورد توجه و سپس درمان قرار نگیرد ، سبب یافتن هویت و جایگاه فرد در جامعه و در سنین بالاتر خواهد شد .

اگر نتایج این تحقیق به گونه ای باشد که بتواند رهنمون های مفیدی به معلمین در این زمینه ارائه دهد شاید کمکی باشد در جهت مبارزه با دو زبانه بودن و عدم تمرکز و دقت دانش آموزان در مدارس .

سوالات تحقیق

- ۱- معلم تا چه میزان می تواند در برطرف شدن دو زبانه بودن و عدم تمرکز و دقت دانش آموزان مؤثر واقع شود؟
- ۲- تشکیل گروه های کوچک درسی در کلاس تا چه میزان در برطرف شدن دو زبانه بودن و عدم تمرکز و دقت تأثیر دارد؟
- ۳- دادن مسئولیت به دانش آموز که اعتماد به نفس کافی ندارد تا چه میزان در برطرف کردن آن ها مؤثر است؟
- ۴- تشویق کارهای مثبت دانش آموزان تا چه اندازه در افزایش دقت آنها مؤثر است؟

گرد آوری شواهد ۱

با توجه به اطلاعات جمع آوری شده از کتاب ،مجله ،سایت های اینترنتی و ... برای گرد آوری شواهد لازم جهت تشخیص مسئله اقدامات زیر را انجام دادم :

۱-مشاهده رفتار دانش آموز در کلاس

در مشاهده رفتار محمد در کلاس متوجه شدم او دانش آموز بسیار آرام و کم حرفی است.بسیار به ندرت در کلاس با من و سایر هم کلاسی هایش صحبت می کند.بیشتر اوقات در کلاس سرش را پایین انداخته و موقع تدریس و یا صحبت من ،به من نگاه نمی کند.اگر سوالی در حین تدریس در کلاس برایش پیش می آید خودش سوالش را مطرح نکرده و گاهی اوقات از دوستش می خواهد که سوال او را مطرح کند.در کلاس تنها با یک نفر که کنارش می نشیند صحبت می کند.در بحث های گروهی و کلاسی و پرسش و پاسخ در کلاس هیچ زمانی داوطلب نیست و تنها زمانی که از او خواسته می شود برای پاسخ گویی شفاهی در جلوی کلاس حاضر شود بسیار مضطرب و رنگ پریده حاضر می شودو قادر نیست به طور کامل به سوالات پاسخ دهد.

۲-مصاحبه با مدیر و سایر همکاران دبیرستان دوره اول

در صحبتی که با مدیر دبیرستان دوره اول راجع به محمد داشتم،ایشان نیز به این موضوع اشاره کردند که محمد برای شرکت در هیچ یک از فعالیت های دبیرستان دوره اول داوطلب نیست.حتی زمانی که مسئولیتی به صورت اجباری به او واگذار می شود قادر به انجام درست آن نیست چون نمی تواند با سایر دانش آموزان ارتباط موثر و خوبی داشته باشد.بیشتر اوقات زنگ تفریح در حیاط فقط با یکی از هم کلاسی هایش دیده می شود.زمانی که با او کاری دارم واز او می خواهم به دفتر دبیرستان دوره اول مراجعه کند،پشت در دفتر ایستاده و جرات وارد شدن به داخل را ندارد.

۳-مصاحبه با والدین محمد

متاسفانه چند بار تصمیم گرفتم که با والدین محمد ارتباط برقرار کنم ولی آنها هرگز علاقه ای به همکاری با من و دبیرستان دوره اول از خود نشان ندادند.

تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات جمع آوری شده

باتوجه به اطلاعات جمع آوری شده در رابطه با علل دو زبانه بودن و عدم تمرکز و دقت مشاهده رفتار محمد در کلاس و مصاحبه ای که با همکاران داشتم متوجه شدم از مهم ترین دلایل مشکل محمد در کلاس می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- نحوه تربیت والدین که اصلا سعی نمی کنند با دانش آموز مطابق با شیوه های تربیتی موسوم روز برخورد کنند.

- عدم ارتباط صمیمی و دوستانه پدر با فرزندان در منزل و آگاه نبودن از مسایل و مشکلات روزمره آنان.

- اعتماد به نفس پایین محمد و دست کم گرفتن خود در مقابل سایرین.

معاشرت و رفت و آمد کم خانواده محمد با فامیل و دوستان و آشنایان

رفتار و اعمال محمد در کلاس برای سایر همکاران نیز مشهود بود. به صورتی که در صحبتی که با تعدادی از همکاران داشتم همه به ساکت و آرام بودن محمد در کلاس و عدم شرکت او در بحث ها و کارهای گروهی اشاره کردند. وقتی یکبار پدر محمد به دبیرستان دوره اول آمد به من گفت محمد در منزل بیشتر اذیت می کند و من و مادرش برای اینکه آرامش داشته باشیم او را به دبیرستان دوره اول می فرستیم تا از اذیت کاری های او در امان بمانیم.

از مهم ترین علائم دو زبانه بودن و عدم تمرکز و دقت محمد در کلاس می توان به ساکت نشستن در کلاس، مطرح نکردن سوال در کلاس، فقط یک دوست صمیمی داشتن، تغییر رنگ چهره و تن صدا هنگام پاسخ دادن به سوال معلم در کلاس، داوطلب نشدن برای انجام هیچ کاری در کلاس و دبیرستان دوره اول، شرکت نکردن در فعالیت های پرورشی و مسابقات مختلف دبیرستان دوره اول، عدم شرکت در اجرای مراسم صبحگاه و سایر مراسم دبیرستان دوره اول اشاره کرد

در صحبت دوستانه که با محمد داشتم متوجه شدم وی احساس می کند نمی تواند مانند سایر دوستانش کارها را درست انجام دهد، فکر می کند خوب صحبت کردن را بلد نیست و اگر حرفی بزند ممکن است باعث ناراحتی معلم و مورد تمسخر قرار گرفتن توسط دوستانش می شود. به همین دلیل کمتر در فعالیت های گروهی و جانبی شرکت کند و در کلاس بسیار آرام و کم صحبت می کند و در فعالیت های گروهی شرکت نمی کند. در این راستا چند جلسه با مشاور صحبت نمودم و مشاور به من گفت: مثل این است که محمد از یک محیط مثل جنگل وارد یک محیط دیگر شده (دقیقا همین جمله) فقط اگر تا آخر سال با محیط و دیگر عوامل آشنا شود واقعا کار بزرگی صورت می گیرد. چون کلا با محیط اجتماعی آشنایی ندارد. و دلایل مختلفی می تواند باشد که از خانواده نشات می گیرد.

راه حل های پیشنهادی:

۱. دادن مسئولیت در کلاس و انجام فعالیت کلاسی.

۲. شناسایی توانایی ها و استعداد های وی و تلاش در جهت رشد و شکوفایی آنها.

۳. تشویق دانش آموز به خاطر کوچکترین موفقیت های او.

۴. عدم مقایسه با دیگر دانش آموزان.

۵. صحبت با اولیا.

۶. آشنا کردن و وابستگی محمد به دانش آموزان و معلم

۷. آشنا کردن محمد با سنن مختلف

دلایل انتخاب راه حل :

۱. از دلایل انتخاب راه حل اول یعنی دادن مسئولیت در کلاس و انجام فعالیت کلاس این بود که حضور موثر محمد را در کلاس افزایش داده و از رخوت و بی حالی دائمی وی جلوگیری نمایم. همچنین ترس ناشی از پذیرش مسئولیت را در وی از بین ببرم. این راه حل می تواند حس اعتماد به نفس و فعالیت و تلاش وی را افزایش داده و حضور وی را به عنوان دانش آموزی با انرژی کار آمد و موثر نشان دهد.

۲. باشناسایی استعدادها و توانایی ها می توان جهت شکوفایی و رشد آنها و نیز بالندگی بیش از پیش محمد برنامه ریزی نمود. توانایی هایی که در پس مشکلات روحی و جسمی وی پنهان شده اند و عدم بروز آنها بر دامنه مشکلات می افزاید. عدم رسیدگی به آنها آینده وی را تاریک و نامشخص می نماید. حضور وی در جامعه باید همراه با شکوفایی تمام استعدادهای بالقوه ای باشد که خداوند در وجود وی قرار داده است و قسمتی از این وظیفه در سال تحصیلی حاضر بر عهده بنده قرار داده شده است.

۳. عامل تشویق در صورتی که به موقع و درقبال فعالیتی هرچند کوچک باشد اثر مطلوب خود را خواهد گذاشت. در مورد خاصی همچون محمد که تاکنون گوشه گیر بوده سعی می کرده ارتباط خود را با دیگران به حداقل برساند. مشاهده فعالیت و روبه رشد بودن، تغییری مثبت می باشد که بایستی به شیوه های درست تقویت گردد. در مواقعی که کمکی به کلاس یا معلم می کند تشکر از او در حضور دیگران و نیز تشویق به موقع وی اثر ماندگاری بر وی گذاشته و افزایش رفتارهای خوب او را باعث می شود.

۴. هر فرد توانایی ها، روحیات و اخلاق خاص خودش را دارد. مقایسه کردن در صورتی که در کارهای مثبت باشد اثر آن نیز تقویت کننده رفتار خواهد بود. اما در مورد محمد با توجه به شرایط وی مقایسه نمودن مخصوصاً در انجام تکالیف نباید صورت بگیرد زیرا باعث دلسردی وی خواهد شد و همان اقدامات مثبت اندک را نیز انجام نخواهد داد. بلکه صرفاً بایستی با گذشته خودش مقایسه انجام گیرد تا خودش نیز در جریان پیشرفت و روند رو به رشدش قرار گیرد.

* باید سعی شود پیش رفت های دانش آموزان با خودشان سنجیده شود و با ابتدای شروع کار خودشان؛ یعنی در هر مرحله از پیش رفت دانش آموزان باز خوردهای کتبی یا شفاهی مناسب به آنان داد و بهتر است در کلاس به دانش آموزان مجلات رشد را داد و از آن ها خواست تا از روی آن ها بخوانند و مطالبی را که دوست دارند انتخاب کنند و به صورت گروهی یا فردی بر روی دیوار کلاس بچسبانند. (یعنی برپایی یک نمایشگاه ساده از مطالب مجلات رشد) اجرای این کار نیاز به امکانات خاصی هم ندارد و از عهده ی تمام دانش آموزان کلاس هم بر می آید. حتی می توان ساعاتی از برنامه ی هفتگی را با نام "یک روز با مجلات رشد" یا "رشد با رشد" و... اختصاص داد و در آن ساعت تدریس را با مجلات رشد تلفیق کرد. چون در برنامه ی درسی ملی و سند تحول نیز به جای کتاب از بسته های آموزشی یاد شده است که بسی فراگیرتر از کتاب های درسی است و شامل مجلات رشد و... نیز می شود.

*می توان برای افزایش گنجینه لغات دانش آموزان از شعرها و متن های ساده و پر محتوا درباره ی مناسبت های ملی، مذهبی، حتی از پیام های قرآنی روی جلد مجله و... هم استفاده کرد. بعداً ببینید دانش آموزان با چه سرعتی شعرهای مجلات رشد را حفظ کرده و در روخوانی نیز پیشرفت می کنند. (دانش آموزان به این فعالیت ها علاقه ی زیادی دارند).

* شرکت در دوره های ضمن خدمتی هم که با توجه به تغییرات کتاب ها هر سال برگزار می شود، موثر است.

* بهره گیری و الهام از طبیعت پیرامون دانش آموزان برای تدریس جذّاب: با برگزاری اردوهای خیلی ساده و گردش های علمی در طبیعت روستا یا پارک شهر و محله ی خود، به دانش آموزان امکان استفاده از محیط های غیر رسمی تعلیم و تربیتی را بدهید. مثلاً در ضمن راه از دانش آموزان بخواهید تعداد جوجه ها و... را بشمارند، بگویند حوض آب داخل پارک شبیه چه چیزی است، تعداد گل ها را بشمارند، با قدم طول و عرض باغچه ای را اندازه زده و مساحت آن را بدست آورند، چند چیزی را که می بینند در یک جمله به کار ببرند، گزارشی ساده از گردش خود بنویسند و... (در ضمن یک گردش ساده می توان اغلب دروس را مرور یا تدریس کرد)

* از والدین دانش آموزان بخواهید در خانه نیز با دانش آموزان خود به زبان فارسی معیار صحبت کنند. این کار والدین کمک شایانی به شما در افزایش گنجینه ی لغات دانش آموزان و صحبت آنان به زبان فارسی خواهد کرد.

* استفاده از فناوری های نوین تدریس (از جمله کیف و کتاب الکترونیک) در افزایش گنجینه لغات دانش آموزان و یادگیری بهتر و سریع تر و بادوام تر تمامی مطالب درسی موثر است (اگر دبیرستان دوره اول امکانات لازم را ندارد می توانید نرم افزار کتاب الکترونیک پایه ی مورد نظرتان را بر روی لپ تاپ شخصی خود نصب نمائید. تجربه ی اجرا این کار نشان داده که خیلی زود دانش آموزان مطالب دروس مختلف را یاد می گیرند و دیرتر فراموش می کنند و کلاستان هم تبدیل به یک محیط شادی خواهد شد).

* مطالعه ی کتاب های ارزش مند در خصوص مشکلات یا اختلالات یادگیری، استفاده از وبلاگ همکاران، جستجو در اینترنت نیز از جمله راهکارها برای حل این نوع مشکلات می باشد.

* در مورد مشکلات خود می توانید ضمن طرح در جلسات شورای آموزگاران دبیرستان دوره اول بحث و تبادل نظر با آنان، از نظرات همکارانتان در این زمینه نیز بهره مند شوید.

* یکی از راهکارهای مناسب برای رصد کردن میزان بهبود و جریان پیش رفت دانش آموزان، پژوهش در عمل یا اقدام پژوهی است. بهتر است با همکارانی که مشکل دانش آموزان شما را دارند مشورت کرده و مشکل " افزایش گنجینه ی لغات دانش آموزان داری گویش محلی " را در قالب یک اقدام پژوهی انجام دهید.

توصیف اقدامات انجام شده پس از تصمیم گیری :

۱. با توجه به اینکه محمد از جمع فراری بود و سعی می کرد در بیشتر اوقات تنها باشد بر آن شدم تا کاری کنم که حضورش در کلاس مشخص تر و ارتباطات وی با دیگر دانش آموزان بیشتر از پیش باشد. لذا با دادن مسئولیت های متعدد در کلاس که جمع آوری تکالیف بچه ها و پاک کردن تابلو، بردن برگه حضور و غیاب به دفتر دبیرستان دوره اول قدر دیره از جمله ی این موارد بود در این راستا کوشیدم . برای دادن مسئولیت در کلاس و انجام فعالیت کلاسی با عنایت به اینکه محمد به تنهایی از عهده مسئولیت هایش بر نمی آمد لذا یکی دیگر از دانش آموزان را نیز به عنوان همراه و همیار وی برگزیدم و خودم نیز به طور نامحسوسی آنها را زیر نظر گرفتم . همیشه سعی می کردم تا طریقه صحیح و به موقع انجام دادن کارها را برایش شرح دهم. در بسیاری از موارد خودم کاری را انجام می دادم و سپس از او می خواستم تا مثل من کارش را انجام دهد .

۲. بامشاهده فعالیت های وی پی بردم که محمد می تواند به خوبی و زیبایی سخن بگوید و آداب اجتماعی را رعایت نماید. لذا سعی نمودم در درس هایی که می بایست به سوالات شفاهی پاسخ گوید وی را نیز در پرسش و پاسخ ها شرکت دهم و تلاش کردم تا آنجا که وقت اجازه می داد برای رسیدن به پاسخی صحیح از طرف او منتظر بمانم . در حین تلاش های محمد در کلاس متوجه شدم وی می تواند خواسته های خود را به خوبی بیان کند و ارتباط مناسبی با دانش آموزان و نیز با همکاران دیگر برقرار نماید . او

می تواند به خوبی صحبت کند در نتیجه سعی نمودم در مواقعی که کاری با عوامل دفتری دبیرستان دوره اول قدر دیره یا دیگر همکاران داشتم محمد را مامور انجام این کارنمایم .

۳. بعد از انجام هر عمل مناسب و جمعی که قبلاً از محمد ندیده بودم و نیز با اقدامات مثبتی که او در کلاس و ایفای وظایف محوله انجام می داد به تشویق وی در حضور دیگر دانش آموزان می پرداختم که این تشویق ها شامل دادن کارت امتیازی - دست زدن کلاس برای وی، اهداء جایزه - انتخاب وی به عنوان نماینده کلاس بود .

۴. معمولاً سعی من بر این است که هیچ کدام از دانش آموزان را با هم مقایسه ننمایم لذا در فعالیتهای کلاسی و انجام تکالیف مورد نظر محمداً فقط و فقط با خودش مقایسه می کردم و پس از مشاهده پیشرفت حتی اندک وی ، آن را با تکالیف قبلی خودش مقایسه و به خاطر پیشرفت وی او را تشویق می کنم . هرگاه کار مثبتی را انجام میداد یا تکالیف خود را به خوبی انجام می داد یا بر عکس از عهده وظایفش بر نمی آمد او را با هیچ کسی مقایسه نمی کردم بلکه او را در هر مورد تنها با خودش مقایسه می کردم و مدام به او گوشزد می کردم که تو نسبت به قبل پیشرفت کرده ای یا در صورت کم کاری به او می گفتم که مثلاً تو روز گذشته این کار را به خوبی انجام دادی ولی الان دقت نکردی .

گرد آوری شواهد ۲

با اجرای راه حل های ارائه شده نتایج زیر به صورت مشخص مشاهده گردید .

۱. پس از پذیرفتن مسئولیت های گوناگونی که بر عهده محمد گذاشتم مشاهده کردم که به مرور زمان اعتماد به نفس وی بیشتر شد . از انجام فعالیتهای گروهی لذت می برد و سعی می کرد تا آنجا که می تواند خود را در جمع قرار دهد و شرایط جمع را بپذیرد . ترس او از اینکه نتواند کارش را به درستی انجام دهد کاهش چشمگیری پیدا کرده بود و جرأت و پشتکارش بسیار بالا رفته بود .

۲. اندک اندک استعدادها و توانایی های محمد شروع به شکوفا شدن نمود. تکالیف خود را شخصاً انجام می داد . ددرس پیشرفت قابل ملاحظه ای داشت. زیبا سخن می گفت و به این طریق جلب توجه می نمود .

۳. پس از هر موفقیتی که تشویق می شد سعی در تکرار فعالیتهایی می نمود که او را به نتایج مناسب و دلخواهش می رساند . همواره در مسیری حرکت می کرد که بتواند از امتیازات بیشتر و بهتری برخوردار گردد . احساس خوشایندی که از تشویق در جمع نصیب او می شد فعالیتهایش را دوجندان می کرد و او را از حالت سکون زیاد به فعالیت و امی داشت .

۴. از اینکه با دانش آموزان دیگر مقایسه نمی شد و هر فعالیت و پیروزی یا شکست او فقط و فقط با خودش مقایسه می شد و دیگر سرکوفت دانش آموزان زرنگ کلاس روحش را آزرده نمی کرد به او احساس خوشایندی می داد که این مسئله در تغییر رفتار او قابل مشاهده بود . همیشه سعی می کرد تکالیفش را به موقع انجام دهد و دقت می نمود تا جواب درستی برای هر پرسش بیابد .

چند توصیه برای تقویت اعتماد به نفس در دانش آموزان

یکی از دلایل عمده بسیاری از اختلالات رفتاری و شخصیتی در کودکان و نوجوانان، ضعف در اعتماد به نفس و احساس خودارزشمندی (عزت نفس) است، بنابر این امروزه در اصلاح و درمان بسیاری از این اختلالات، پرورش و تقویت احساس عزت نفس و اعتماد به نفس و مهارتهای فردی و اجتماعی آنان، نقش بسزایی ایفا می کند. از این رو با توجه به اهمیت عزت نفس در رشد شخصیت و سلامت روانی کودکان و نوجوانان، در جهت تقویت و افزایش آن، موارد زیر به والدین و دست اندرکاران تعلیم و تربیت توصیه می شود:

- ۱- روحیه دینی و ایمان مذهبی را در کودکان و نوجوانان تقویت کنید.
- ۲- سعی کنید در برخورد با کودکان و نوجوانان، توانمندی های آنها را مورد نظر قرار دهید، نه ناتوانی ها را.
- ۳- زمینه کسب تجربه های خوشایند از فعالیت های مستقل و آزاد را برای آنها فراهم کنید.
- ۴- تجربه های موفقیت آمیز آنان را افزایش دهید.
- ۵- قدرت تحمل کودکان و نوجوانان را برای مواجه شدن با ناکامی های احتمالی افزایش دهید.
- ۶- رفتار مصمم و مطمئن و در عین حال مطلوب کودکان و نوجوانان را تقویت کنید.
- ۷- کودکان و نوجوانان را در کنترل احساسات و عواطف خود یاری دهید.
- ۸- مهارت های اجتماعی کودکان و نوجوانان کمرو و فاقد اعتماد به نفس را افزایش دهید.
- ۹- آنان را با الگوهای رفتاری مطلوب آشنا کنید.
- ۱۰- از انجام هر گونه رفتار تنبیهی و تحقیرآمیز درباره ی دانش آموزان خودداری کنید.

تقویت اعتماد به نفس در دانش آموزان با شروع دبیرستان دوره اول

شروع دبیرستان دوره اول زمان خوبی برای تقویت اعتماد به نفس است، زمانی که قصد داریم به دانش آموزان مان بیاموزیم چه اهدافی را در زندگی داشته باشد و برای رسیدن به آن ها چگونه تلاش کند، باید احساساتی را که باعث تقویت تفکرات منفی در آن ها می شود کاهش دهیم. به این منظور باید باورها و توقعات سختی که از خود دارد و باعث ضعیف شدن عزت نفس می شود و به آن شدت می بخشد را تغییر دهیم و:

- از احساسات خود و دیگران با وی صحبت کنیم.
 - او را مطمئن سازیم که احساسش را درک می کنیم.
 - به او بیاموزیم که برای ابراز احساساتش روش منطقی به کار ببرد.
- دانش آموزان ی که عزت نفس اندک دارد دائم نگران است، زیرا فکر می کند اگر در کاری شکست بخورد بدون شک تنبیه و یا تحقیر می شود، بنابراین علاقه ای به آزمودن موضوعات جدید ندارد و فقط در موقعیت های امتحان شده و آشنا احساس آسودگی خیال می کند. برای این که بتواند احساس عدم اعتماد به نفس را در خود از بین ببرد، پیرو برنامه ای خشک و انعطاف ناپذیر و تشریفاتی می شود تا به خود قیافه کنترل و نظم داشتن بدهد زیرا نسبت به توانایی هایش اعتمادی ندارد.
- هرگاه مرتکب اشتباهی شود خودش را مرتب سرزنش می کند در نتیجه بیشتر احساس بی لیاقتی کرده و دیگر لزومی نمی بیند تلاش کند و انگیزه اش را هم از دست می دهد و پس از زمانی که انگیزه در او از بین رفت چیزی وجود نخواهد داشت که او را خشنود سازد. بیشتر اوقات تکالیف دبیرستان دوره اول، دانش آموزان را دچار تشویش می کند و این نگرانی اعتماد به نفس او را از بین می برد. برای این که دانش آموزان انمان هنگام انجام دادن تکالیف دبیرستان دوره اول شان دچار اضطراب و نگرانی نشوند، باید تکالیف خود را در اتاقی آرام و بی سروصدا که حواسشان پرت نشود انجام دهند، چرا که آشفتگی ذهنی باعث تشویش و اضطراب شده و ترسی غالب بر آن ها مستولی می شود که تمرکز حواس را از آن ها می گیرد.

والدین برای کمک به فرزندان خود باید:

- ۱) برای فرزندان خود وقت کافی در نظر بگیرند و دقیقاً توضیح دهند که چرا رفتاری پذیرفتنی است در حالی که رفتاری دیگر چنین نیست و هنگام سرزنش فرزند خود آن رفتار خاص را مورد خطاب قرار دهند نه شخصیت دانش آموزان را.

۲) وقتی اشتباهی صورت می گیرد تا جایی که امکان دارد برای اصلاح آن وقت کافی بگذارید زیرا عجله، دانش آموزان را نگران می کند.

۳) سعی کنید از راه های گوناگون به دانش آموزان خود آموزش دهید. مثلاً یک دانش آموزان ممکن است آموزش ها را تنها به صورت شفاهی درک نکنند بنابراین کاری را که باید او انجام دهد هر قدر هم که ساده باشد کاملاً شرح داده و به طور عملی انجام دهید مثلاً پیام تلفنی گذاشتن را به طور عملی به او بیاموزید.

۴) والدین برای این که دانش آموزان شان را از نگرانی برهانند باید او را دائم تشویق یا تحسین کنند البته تشویق، اغراق آمیز و ناپخته نباشد. دانش آموزان ان معمولاً از کارهای خود خیلی انتقاد می کنند و از آنچه که انجام می دهند زیاد راضی نیستند.

توصیه به همکاران

* همان طوری که می دانید هر قدر معلم، زمینه ی بحث و گفتگو را در بین دانش آموزان با زبان خودشان فراهم آورد و آن ها با استقبال مسایل و مشکلات خود را با معلم مربوطه مطرح کنند و معلم خود را با افکار و عقاید آنها نزدیک و سپس آن ها را هدایت و راهنمایی کند، گنجینه لغات فراگیران در ضمن بحث افزایش می یابد.

* معلم بایستی شرایطی را ایجاد نماید که در ارتباط با بحث و گفتگو در محیط های آموزشی زمینه ی اعتماد برای دانش آموزان ایجاد شود. عملکرد و نوع رفتار معلم با دانش آموزان مهم است و هرگونه عدم توجه ممکن است ضایعه ایجاد کند. به نظر من معلمی که در دانش آموزان خود، اعتماد به نفس ایجاد می کند، در این راه موفق است.

* اگر ما معلمان کاری کنیم که زمینه ی پرسش گری برای دانش آموزان آماده شود، دانش آموزان فقط پذیرنده و مطیع محض بار نخواهند آمد و تفکر و تعقل در آنان خشکیده نخواهد شد و گنجینه لغات فراگیران افزایش می یابد. (استفاده از انواع پرسش ها در جریان تدریس مثل پرسش های چرایی، پرسش های جوینده وضوح و...)

* معلم باید به دانش آموزان مسئولیت بدهد و وظایف آنها را در سطح دبیرستان دوره اول مشخص نماید. تجربه نشان داده، دادن مسئولیت به فراگیران و ارائه ی گزارش کار توسط آنان کمک فراوانی به افزایش گنجینه ی لغاتشان می کند.

* البته همه می دانیم که لازمه ی پیش رفت در این زمینه، این است که معلم در زمینه ی پیشرفت کار دانش آموزان از ایمان قوی و سعه ی صدر برخوردار و صبور و شکیب باشد. در نظام آموزش و پرورش معلم، الگو، مربی و راهنمای دانش آموزان و هدایت کننده فرآیند تعلیم و تربیت در کلاس می باشد و به تناسب این مسئولیت، باید اختیار لازم برای اجرای برنامه های آموزشی و پرورشی به او داده شود و امکان اظهار نظر در سیاست ها و برنامه های آموزش و پرورش و نیز مشارکت در تهیه ی کتب درسی و وسایل کمک آموزشی برای او فراهم گردد. امید است با توجه به راهکار ۹/۳ سند تحول بنیادین بخشی از محتوای کتاب های درسی به مناطق واگذار شود تا این گونه مشکلات مناطق دوزبانه (دانش آموزان با گویش محلی) مرتفع گردد.

پیشنهادها و رهنمودهای کاربردی:

1- پیش از ورود در دبیرستان دوره اول، دوره های آمادگی دولتی مخصوص دوزبانه ها دایر شود و شرط ثبت نام در پایه اول دبستان داشتن گواهی از این مراکز باشد

2- تربیت معلمان ویژه

3- استفاده از معلمان بومی آن منطقه

4- در آموزش قبل از دبستان، تأکید بر آموزش شفاهی و عملی باشد وازتصاویر، لوحه وسایر وسایل کمک آموزشی استفاده شود.

فهرست منابع

- ۱- شارتیه، ژان، «عدم اعتماد به نفس و راه های درمان آن»، ناشر: مترجم، ۱۳۷۳.
- ۲- قائمی، علی، «خانواده و نابسامانی های روانی»، انتشارات امیری، ۱۳۷۴.
- ۳- شفیعی آبادی، عبدالله، «راهنمایی و مشاوره دانش آموزان»، انتشارات تهران، ۱۳۷۲.
- ۴- احمدوند، محمدعلی، «روانشناسی بازی» انتشارات پیام نور، ۱۳۷۲.
- ۵- حسین نژاد، محمد، «مشاوره با دانش آموزان ان» انتشارات سپند هنر، تهران ۱۳۷۹.
- ۶- خاکیه، پرویز، «روانشناسی دانش آموزان» انتشارات آشنا، تبریز ۱۳۷۲.
- ۷- احمدوند، محمدعلی، مهجور، سیامک، «آشنایی بافعالیت های اجتماعی» انتشارات پیام نور ۱۳۸۰.
- ۸- «ماه نامه رشد آموزش دبیرستان دوره اول قدر دیره» شماره ۴۱، انتشارات کمک آموزشی، ۱۳۸۰.
- ۹- «ماه نامه رشد آموزشی در رشد تکنولوژی» شماره ۱۲۷، انتشارات دفتر کمک آموزشی ۱۳۷۹.
- ۱۰- «نشریه ماهانه پیوند» شماره ۲۵۵، انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۷۹.